

עשרים שנה אצל בוס שמרמה אותך

אדם ברח מהבית בלי כלום, נפל לידיים של מעסיק שהחליף לו את התנאים עשר פעמים – ויצא משם עם משפחה, רכוש ושם טוב. השאלה היחידה שהוא נאלץ להכריע בה כל בוקר היא מי הוא רוצה להיות בתוך זה.

בראשית כ"ח, י' – ל"ב, ג' · פרשה 7 מתוך 54

מה קורה בפרשה

יעקב בורח מעשיו עם מקל ביד. בדרך הוא נעצר במקום אקראי, שם אבן מתחת לראשו וישן – ורואה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. הוא מתעורר ואומר "אכן יש ה' במקום הזה, ואנוכי לא ידעתי". במקום הכי לא צפוי, בלילה הכי גרוע שלו. הוא מגיע לחרן, פוגש את רחל ליד הבאר, ומתאהב. לבן מציע לו עסקה: שבע שנים עבודה תמורתה. הכתוב מוסר משפט שקשה להתעלות עליו – "ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה". ובבוקר שאחרי החתונה: "והנה היא לאה". עוד שבע שנים. אחר כך שנים של עבודה נוספת, ולבן משנה לו את השכר שוב ושוב. במקביל נבנה בית שלם ומורכב: ארבע נשים, אחת עשרה בנים ובת. בסוף, אחרי עשרים שנה, יעקב אסף את המשפחה ובורח. לבן רודף אחריו, משיג אותו, ומסתיים הכול בברית ובגל אבנים.

וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַת שָׁנִים, וַיְהִיוּ בְּעֵינָיו כְּיָמִים אֶחָדִים – בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ.

בראשית כ"ט, כ' · שבע שנים שנמדדו במטבע אחר לגמרי

שלוש נקודות

- שכר עבודה אינו טובה.** יעקב מנסח את זכויותיו בדיוק חשבונאי: "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה". עובד שיודע לומר בקול מה בדיוק עשה אינו חצוף – הוא מגן על הגבול שבין עבודה לניצול.
- אין לבייש אדם על מה שאין לו.** "לא ייעשה כן במקומו" – לבן משתמש בנימוק מקומי כדי להצדיק הונאה. כל חברה מכירה את הרגע שבו "ככה נהוג אצלנו" הופך לכיסוי לעוול.
- מי שיוצא – יוצא בהסכם.** גם אחרי עשרים שנות ריב, הפרידה נחתמת בגל אבנים ובגבול מוסכם: "עד הגל הזה". סיום יחסים בלי הסכמה על הגבולות מבטיח שהסכסוך יימשך הרבה אחרי שהצדדים נפרדו.

יעקב · עשרים שנה אצל לבן

עיון

הוא הועסק אצל אדם שהחליף לו את החוזה עשר פעמים – ולא הפך להיות כמוהו.

החשבון של יעקב, כשהוא סוף סוף אומר את זה בקול, נשמע כמו עדות בבית דין לעבודה: "זה עשרים שנה אנוכי עמך... הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה, ותדד שנתי מעיני... ותחלף את משכורתי עשרת מונים". כל אחד מאיתנו מזהה את הטון הזה. אבל שימו לב למה שהוא לא עשה בעשרים השנים האלה. הוא לא גנב מהעדר, למרות שאיש לא היה יודע. הוא לא עבד פחות טוב. הוא לא ניסה להסית את הבנות נגד אביהן. הוא לא הפך את הבית לזירת נקמה קטנה. הוא המשיך לרעות את הצאן של האיש שרימה אותו, כאילו הצאן אשם במשהו. יעקב מפסיד מהבחירה הזאת כסף וזמן. מה שהוא מרוויח מתגלה רק בסוף: כשהוא יוצא, הוא יוצא כאדם שלם – לא כגרסה מרירה של עצמו. ובדיוק בגלל זה יש לו כוח, כמה פסוקים אחר כך, להתייצב מול עשיו.

מושגים בפרשה

סולם יעקב

"מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלוהים עולים ויורדים בו". שימו לב לסדר המוזר: קודם עולים, ורק אחר כך יורדים.

האבן שעל פי הבאר

אבן כבדה שרק כמה רועים יחד יכלו לגלול. יעקב, שהגיע לבדו, גלל אותה לבד ברגע שראה את רחל.

הדודאים

פרח שנחשב בעולם העתיק לסגולה לפריון. ראובן מוצא אותו בשדה, ובין רחל ולאה מתנהל עליו משא ומתן קצר וכואב.

מגילה י"ג ע"ב

בגמרא

רחל מסרה לאחותה את הסימנים – בחושך, בלי שאיש בעולם יידע.

הגמרא ממלאת את החלל הגדול בסיפור. יעקב חשד בלבן שירמה אותו, ולכן מסר לרחל **סימנים** – סימנים מוסכמים שרק היא תדע. וכשראתה רחל שמכניסים את לאה במקומה, אמרה לעצמה: עכשיו אחותי תבטיש.

ומסרה לה את הסימנים.

ומה יוצא לנו מזה: יש בחיים שני סוגי מעשים – כאלה שנעשים כשיש עדים, וכאלה שנעשים כשאין. הראשונים בונים מוניטין. השניים בונים אדם. הגמרא במסכת סוטה אומרת שננוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים, ורחל היא ההדגמה החיה של זה. **מי שאוסף כמה מעשים כאלה – כאלה שאיש לא יידע עליהם לעולם – מגלה שהוא מפסיק להזדקק לאישור של הסביבה כדי לדעת שהוא בסדר.** וזו אולי ההרגשה הכי משחררת שיש.

החפץ חיים · החנות שנסגרה בצהריים

סיפור

הוא סגר את החנות באמצע היום כדי שגם השכנים יוכלו למכור.

לפני שהיה לגדול הפוסקים בדורו, התפרנס רבי ישראל מאיר הכהן מחנות קטנה בראדין. הסיפורים על ההתנהלות שלו שם עברו מפה לאוזן: הוא הקפיד לבדוק בעצמו את המשקולות; אסר על אשתו לשבח סחורה יותר ממה שהיא באמת; וכשלקוח קנה יותר ממה שהיה צריך – העיר לו על כך.

והפרט המפורסם ביותר: **כשמכר את המכסה היומית שקבע לעצמו, נעל את החנות והלך ללמוד** – כדי שגם החנוונים האחרים ברחוב יוכלו להתפרנס.

וזה בדיוק ההתמודדות של יעקב מול לבן, מהצד השני: לבן שינה את השכר עשר פעמים כי יכול היה. החפץ חיים ויתר על רווח כי לא רצה. השאלה בשני המקרים אחת – מי כותב לך את הכללים כשאף אחד לא מסתכל.

מבט קדימה

כשיעקב עזב את הבית הוא חשב שהוא בורח. בלילה הראשון, על אבן, בשדה פתוח, הוא גילה משהו אחר לגמרי: **"אכן יש ה' במקום הזה, ואנוכי לא ידעתי"**. הוא לא ידע. הוא היה בטוח שזה סתם מקום ללון בו.

וזה אולי המשפט הכי מנחם בפרשה הזאת. **המקומות שאנחנו עוברים בהם רק כדי לשרוד – התקופה הזמנית, העבודה שהיא "בינתיים", השנה שרוצים לשכוח – הם בדיוק המקומות שבהם, בדיעבד, נבנו רוב הדברים החשובים בחיינו.** יעקב נכנס לחרן לבד ויצא ממנה עם עם שלם. הוא פשוט לא ידע את זה בזמן אמת.

וְהָיָה אֲנֹכִי עֹמֶה, וְשִׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ.

בראשית כ"ח, ט"ו · נאמר לו בלילה הראשון של הבריחה, על אבן

התוספת

בגובה העיניים · בינך לבין הזולת · אבות ד', ג'

מי שמיהרת לפטור

קל למחוק מהחשבון אנשים שנראים לא רלוונטיים – הזוטר, השקט, "הקטן". משנה אחת אומרת שאין אדם כזה. מי שמפנים אותה מגלה שדווקא מי שפטר, יזדקק לו יום אחד.

שְׂאִיו לֹא אָדָם שְׂאִיו לוֹ שְׁעָה – וְאִין לֹא דָּבָר שְׂאִין לוֹ מְקוֹם.

אבות ד', ג' · בן עזאי

לקחת מזה: השבוע, שימו לב לאדם אחד שאתם רגילים "לדלג" עליו – השומר, המנקה, הזוטר, השקט. עצרו, פנו אליו בשמו, ותנו לו רגע אמיתי של תשומת לב. לא כי משתלם, אלא כי אין לך אדם שאין לו שעה.

בקרו באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפוסקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה